

POSLOVNI LIDERI O KLJUČNIM PROMENAMA NA TRŽIŠTU

Gde su prilike za budućnost?

Većina poslovnih lidera u svetu i u Srbiji, uprkos zabrinutosti zbog aktuelne političke i ekonomske situacije, izražava optimizam u pogledu globalnog rasta i uvećanja kompanijskih prihoda, pokazuje najnoviji, jubilarni izveštaj „CEO Survey 20“ kompanije PwC, u kome se sumiraju ključni tržišni trendovi u protekle dve decenije i prognozira kakve će dalje efekte po poslovanje imati globalizacija, nove tehnologije i pronalaženje novih poslovnih prilika.

Piše: Jelena Miletić*

Dvadeset godina je oko četvrt veka prosečnog ljudskog života, ali u tom periodu poslovno okruženje se više promenilo nego nekada za ceo ljudski vek. Na promene su najviše uticali megatrendovi, kao što su demografska pomeranja, ubrzana urbanizacija, preusmeravanje ekonomskih

i poslovnih aktivnosti i nestašica resursa, ocenjuju poslovni lideri u svetu i u Srbiji u jubilarnom istraživanju „CEO Survey 20“ revizorsko-konsultantske kompanije PwC.

Nakon dve decenije iskustva u godišnjem anketiranju i analizi stavova generalnih direktora u vodećim kompanijama širom sveta o trendovima koji najviše utiču na globalnu privredu i izazovima sa kojima se susreću u svom poslovanju, kompanija PwC je sumirala ključne rezultate dosadašnjih istraživanja i uporedila ih sa nalazima u najnovijoj anketi. U njoj je učestvovalo 1.379 poslovnih lidera u svetu i 36 generalnih direktora u Srbiji. Premda među ispitanicima prevladuje stav da će u narednoj godini biti mnogo razloga za brigu, primetan je dalji rast optimizma kada prognoziraju izgleda svojih kompanija za uvećanje prihoda, kao i kakve su perspektive svetske privrede.

Fokus na organskom rastu

Slično kao i prethodne godine, 31% poslovnih lidera u Srbiji očekuje pojačan privredni rast na globalnom nivou u narednoj godini, njihovo mišljenje deli 32% generalnih direktora u jugoistočnoj Evropi, a u svetu takav stav iskazuje 29% anketiranih u poređenju sa 27%, koliko ih je bilo godinu ranije. Takođe, procenat onih koji su čvrsto uvereni u rast prihoda svojih kompanija u narednoj godini, u svetu je porastao sa 35% na 38%, dok čak 51% prognozira takav trend u naredne tri godine. Poslovni lideri u Srbiji su još opti-

mističniji, budući da kompanijski rast u narednih 12 meseci prognozira 61% anketiranih, što je za 4% više nego prošle godine.

Predviđanja su slična u jugoistočnoj i zapadnoj Evropi, dok generalni direktori u regionima centralne i istočne Evrope ne očekuju rast prihoda u narednoj godini, niti su, generalno, optimisti kao poslovni lideri u svetu. Ipak, ukupna slika upućuje na zaključak da su poslovni lideri u proteklih godinama bolje prilagodili svoje poslovanje neizvesnostima na tržištu i pronašli nove poslovne prilike za rast.

To potvrđuje i nalaz da 86% ispitanika u Srbiji i 79% u svetu, navodi da će se dalji razvoj njihovih kompanija zasnivati na unutrašnjem rastu i ulaganjima iz ostvarenog profita, dok 41% direktora planira u ovoj godini spajanja, pripajanja i preuzimanja. Fokusiranost na organski rast ubedljivo prevladuje u celoj Evropi, kao i rešenost poslovnih lidera da dodatno smanjuju troškove.

Najatraktivnija tržišta

Prema rezultatima prve ankete koju je kompanija PwC sprovedla među poslovnim liderima pre dve decenije, tržišta u razvoju, uključujući Kinu i Indiju, tada su navedena kao „mesta sigurnog uspeha“. Ipak, tržišna dinamika i promerljiva valutna kretanja usmerili su

generalne direktore ka drugim zemljama, pa su ove godine prioritetne destinacije za ulaganja SAD, Nemačka i Velika Britanija, dok je interesovanje investitora za Brazil, Indiju, Rusiju i Argentinu manje u odnosu na period od pre tri godine.

Poslovni lideri u svetu ocenjuju da se najveći efekti po poslovanje postižu u SAD, Kini, Nemačkoj, Velikoj Britaniji i Japanu, s tim što popularnost Velike Britanije primetno raste među generalnim direktorima u SAD (+4%), Kini (+11%), Nemačkoj (+8%) i u Švajcarskoj (+25%). Istovremeno, Šangaj, Njujork, London i Peking identifikovani su kao najbitniji gradovi za ostvarivanje kompanijskog rasta u narednih godinu dana. Direktori u Srbiji su, pak, kao najrelevantnije tržište naveli Nemačku (31%) koja je preuzela primat od Hrvatske, a po prvi put je među prioritarnim destinacijama SAD (22%), ispred Hrvatske i Rusije, za koje se izjasnilo po 17% anketiranih.

Šta je donela globalizacija?

U proteklih 20 godina, generalni direktori su uglavnom bili zadovoljni efektima globalizacije na njihovo poslovanje i razvoj tržišta, iako je od 2007. godine primetna podela u mišljenjima koliko su ispunjena određena očekivanja. Prema najnovijem istraživanju,

67% ispitanika u Srbiji i 60% u svetu veruje da je globalizacija u velikoj meri doprinela pojednostavlivanju kretanja ljudi, roba i kapitala, kao i boljoj razmeni informacija.

Zanimljivo je da čak 75% anketiranih u Srbiji ocenjuje da je globalizacija u određenoj meri doprinela stvaranju kompetentnijih kadrova, a 25% čvrsto veruje u njen doprinos kvalitetu radne snage. Kada je reč o uticaju globalizacije na univerzalnu povezanost, 92% poslovnih lidera u Srbiji i 95% u svetu smatra da je on pozitivan, no ima i onih koji ocenjuju da je zanemarljiv. Međutim, 61% ovdašnjih ispitanika, slično kao i većina njihovih kolega u svetu, smatra da su doprinosi globalizacije smanjenju jaza između bogatih i siromašnih razočaravajući, dok polovina ocenjuje da ona nema bilo kakav pozitivan uticaj na usporavanje klimatskih promena i nestašicu prirodnih resursa.

Udruživanje čoveka i mašina

U vreme veoma aktuelnih polemika o tome koliko će automatizacija i robotizacija uticati na rast nezaposlenosti u svetu, poslovni lideri koji su učestvovali u istraživanju izražavaju podeljena mišljenja kada je reč o takvom trendu u njihovim kompanijama. U Srbiji, svi ispitanici smatraju da će upotreba novih tehnologija uticati u velikoj meri ili donekle na gašenje radnih mesta, u svetu svega 19% prognozira da do toga neće doći, a istovetan stav izražava 27% poslovnih lidera u centralnoj i istočnoj Evropi i čak 40% njihovih kolega u jugoistočnoj Evropi. U ovom regionu, šta više, nijedan od ispitanika ne smatra da će nove tehnologije značajnije uticati na gašenje radnih mesta.

Situacija među regionima je obrnuta u pogledu prognoza o rastu zaposlenosti u kompanijama u narednih godinu dana. Najnoviji rezultati na globalnom nivou po-

kazuju rast optimizma, budući da je 52% ispitanika iznelo pozitivne prognoze u poređenju sa 48% u 2016. godini i 50% njih u 2015. godini. Ujedinjeno Kraljevstvo (63%), Kina (60%), Indija (67%) i Kanada (64%) su među zemljama sa najvećim ambicijama kada je reč o planovima za otvaranje novih radnih mesta.

U Srbiji je ove godine, takođe, više poslovnih lidera koji predviđaju rast zaposlenosti nego u 2016. kada je tako razmišljalo 40% anketiranih, a samo 32% u 2015. godini. Shodno tome, smanjen je i procenat onih koji nameravaju da smanje broj zaposlenih sa 31% na 22%. U regionu jugoistočne Evrope, za razliku od prošlogodišnjeg istraživanja kada je 54% ispitanika prognoziralo da će se povećati broj radnih mesta u njihovim kompanijama, sada takvo mišljenje izražava 44% anketiranih.

Više od polovine svetskih poslovnih lidera (52%), već razmatraju koristi od udruživanja ljudskog i rada mašina, a dva od pet ispitanika (39%) razmišlja o načinu na koji će veštačka inteligencija uticati na potrebu za određenim znanjima i veštinama u budućnosti. Budući da 70% generalnih direktora u svetu i 64% u Srbiji izražava zabrinutost zbog brzine tehnoloških promena, ne čudi što se znanja i veštine na području kreativnog rada i inovacija, kao i liderstvo i emocionalna inteligencija najviše vrednuju kod zaposlenih, ali se teško pronalaze.

Za poslovne lidere u Srbiji, regrutovanje kadrova koji imaju sposobnost prilagodavanja i rešavanja problema predstavlja najveći izazov, slede teškoće u pronalaženju kadrova koji umeju da upravljaju rizicima, dok nešto više od polovine smatra da na domaćem tržištu nedostaju i oni koji poseduju odgovarajuće veštine za saradnju. ●

*Autorka je menadžer za marketing i komunikacije u kompaniji PwC Srbija